

Syntakticko-strukturální přepis textu a jeho rozbor

Syntakticko-strukturální přepis textu *graficky* vyjadřuje vnitřní stavbu textu (textová syntax), případně též vnitřní stavbu jednotlivých vět (větná syntax). Ve svém úhrnu podává více či méně detailní obraz o *stavbě textové jednotky*.

1. Přepis textové jednotky

a. Rozpis syntaktické struktury textu, resp. jeho jednotlivých „vět“

Texty jako např. Gn 25,34 lze psát průběžně, jako je např. tisknou edice (BHS):

34 וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וְגִזִּיד עֲדָשִׁים
וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקָּם וַיִּלְדָּךְ וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה ס:

Tento verš však tvoří celkem šest vět. Z textově-syntaktického hlediska je mnohem přehlednější psát každou jednotlivou větu vždy na nový řádek:

וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וְגִזִּיד עֲדָשִׁים
וַיֹּאכַל
וַיִּשְׂתֶּה
וַיִּקָּם
וַיִּלְדָּךְ
וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה ס:

☞ *Svislé řazení* (vět, větných členů) *přímo pod sebe značí syntaktickou rovnocennost.* ☜

b. Nominální věta

Každá nominální věta (t.j. věta uvozená nominálním větným členem; srv. Schneider § 44.) se skládá ze dvou /skupin/ větných členů, které jsou ve vztahu „*topic – comment*“:

- *topic* (předmět, věc, téma): to, o čem se mluví, to „známé“; *thema*;
- *comment* (poznámka, vysvětlení): to, co se o věci vypovídá, to „nové“; *rhema*.

Tento vztah můžeme graficky naznačit výraznou pomlčkou (na místě tzv. spony) a posunem jednotlivých členů šikmo pod sebe:

וְלֹט	–	a Lot [byl]	topic \
יָשָׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם	–	sedící v bráně Sodomy	comment (Gn 19,1)
וְאֵלֶּה	–	A toto [jsou]	topic \
תּוֹלְדֹת תְּרַח	–	rody Terachovy	comment (Gn 11,27)
וַהֲוֵא	–	A on	topic \
יָצָא	–	vyšel	comment (Sd 3,24)

☞ *Řazení* (vět, větných členů) *posunutě pod sebe značí syntaktickou závislost.* ☜

c. Verbální věta

Verbální věta (Schneider § 44.) může být velice krátká; subjekt a predikát je často tvořen jediným tvarem (např. וַיֹּאמֶר); v takovém tvaru může dokonce být zahrnut i /pronominální/ objekt (např. וַיִּצְאֵהוּ = „a vyvedli ho“).

Je-li subjekt slovesa vyjádřen samostatně (i rozvitější vazbou), jeho vztah ke slovesnému tvaru není typu „topic – comment“. Subjekt bezprostředně za slovesem proto uvádíme na stejné úrovni (podobně jako jiné těsné syntaktické vazby – adnominální vazbu nebo některé vazby předložkové; srv. však 1.e).

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
וַתִּצְחַק שָׂרָה

☞ **Řazení** (vět, větných členů) *vedle sebe značí syntaktickou sounáležitost.* ☞
(stejně sounáležitě píšeme každý větný člen jako celek /např. adnominální vazbu/)

d. Rozvíjející větné členy

Každá věta (a každý její větný člen) může být dále rozvíjena:

- Přístavkem (apocicí), který píšeme o řádek níž a napolo zasuté pod řídicí člen (narozdíl od vztahu „topic – comment“ i od několikanásobného větného členu či větných členů syntakticky rovnocenných).

וַאֲנָשֵׁי הָעִיר
אֲנָשֵׁי סֹדֶם
– נִסְבוּ עַל־הַבַּיִת
Gn 19,4

אֵיחָה שָׂרָה
אֲשֶׁתָּךְ
Gn 18,9

- Příslovečným určením (i vícenásobným), které píšeme jako další závislou informaci obdobně jako vztah „topic – comment“:

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים
סֹדֶמָה
בְּעָרֶב
Gn 19,1
\ místo
\ čas

וַיִּגְשׁוּ
לְשֹׁבֵר הַדָּלָת:
Gn 19,9
\ účel

Několikanásobná určení stejné větné platnosti píšeme jako jiné několikanásobné větné členy přesně pod sebe (syntaktická rovnocennost, viz výše):

וַיְהִי יוֹמָהּ
בְּמוֹעֵי הַדָּג
שְׁלֹשָׁה יָמִים
וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת:
Jon 2,1
\ místo
\ čas
| čas

- Předmětem (objektem), který můžeme graficky zvýraznit obdobným posunem jako „comment“:

Gn 19,10

וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים
אֶת־יָדָם
וַיָּבִיאוּ
אֶת־לוֹט

e. problémy

Jazykové konstrukce se však nedají lehce postihnout dvojrozměrným schematizováním. Jak například znázornit předmět v dativu, který je vložen mezi slovesný tvar a jeho subjekt?

וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט	I vyšel k nim Lot... (Gn 19,6)
וַיֵּצֵא לוֹט אֱלֹהִים	– rozepsat takto ?
וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט	– nebo takto?

f. spojky, předložky, částice, syntagmatické větné členy

Spojky, částice (např. *nota accusativi*, *nota relationis*) a předložky píšeme ve stejné úrovni před tvarem, k němuž se pojí. Výjimkou může být částice, jež se syntakticky nepojí s následující větou či stojí v mimořádném důrazu.

Syntagma, jež spoluvytváří větný člen (např. tzv. adnominální vazba), považujeme za ucelenou jednotku a píšeme je proto také v jedné úrovni.

וַיֹּאמֶר הֲנֵה נָא־אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל־בַּיִת עַבְדְּכֶם	I řekl: (Gn 19,2) Hle, pánové moji, odbočtež k domu služebníka svého!
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַקְּלֵבָה וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְקַיִץ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְקַיִץ	I učinil Bůh klenbu a rozdělil vody, co /jsou/ odspodu klenby, a vody, co /jsou/ odshora klenby.
וַיְהִי־כֵן:	A stalo se tak. (Gen 1,7)

g. různé mluvní postoje

Jestliže se v textu vyskytnou odlišné mluvní postoje (např. *narrativní* a *diskursivní* pasáže), je vhodné je pro přehlednost graficky výrazně odlišit (např. odsazením a průběžným značením); platí v nich totiž odlišná textově-syntaktická pravidla (Schneider, § 48nn):

<p>וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים / תַּרְדֵּמָה / עַל-הָאָדָם וַיִּישָׁן</p>	<p>21a b</p>	<p>Gn 2,21-24 (vyprávění)</p>
<p>וַיִּקַּח / אֶחָת מִצֵּלְעָתָיו וַיִּסְגֵּר / בָּשָׂר / תַּחְתָּנָה:</p>	<p>c d</p>	
<p>וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים / אֶת-הַצֵּלַע אֲשֶׁר-לָקַח / מִן-הָאָדָם / לְאִשָּׁה</p>	<p>22a</p>	
<p>וַיִּבְרָא / אֱלֹהֵי-הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם</p>	<p>b 23a</p>	
<p>זֹאת הַפֶּעַם עָצָם / מִעֲצָמוֹ וּבָשָׂר / מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא / אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ / לִקְחָהּ-זֹאת:</p>	<p>b</p>	<p>(přímá řeč)</p>
<p>עַל-כֵּן יַעֲזֹב-אִישׁ / אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ</p>	<p>24a</p>	<p>(vyprávění)</p>
<p>וְדָבַק / בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ / לְבָשָׂר אֶחָד:</p>	<p>b c</p>	

Tato ukázka kvůli úspoře prostoru užívá místo *vertikálního odsazení* závislých větných členů uvnitř věty *lomítka*.

2. Rozbor textové jednotky

Při rozboru (takto rozepsaného) textu věnujeme pečlivou pozornost zejména těmto danostem:

- a. **věcným**
  - **aktéři** (jednající osoby – nomina /propria!/, osobní zájmena, suffixy)
    - jejich jednání (role)
    - jejich charakteristika (co o nich sděluje „vypravěč“ nebo jiné postavy)
    - vzájemné vztahy
    - externí informace (jejich relevance?)
  - **údaje místa** (lokalizace a její změny; interní a externí informace; vztah k motivům)
  - **údaje času** (interní a externí; změny /čas vyprávění ~ čas vyprávěný/; jejich funkce)
- b. **jazykovým**
  - **druhy vět** (věty verbální, nominální a složené nominální /Schneider, § 44 a 48/)
  - **slovesné tvary** (jejich textově syntaktické funkce – tvary „hlavní“ a „vedlejší“, popředí a pozadí děje, perspektiva výpovědi /Schneider, § 48/)
  - **zájmena, morfémy osob, kongruence** (deiktické prvky, odkazování /Sch., § 52/)
- c. **stylistickým**
  - **klíčová a motivová slova** (centrální a osnovné motivy); tj. slova, jež se vyskytují v /části/ textu nápadným způsobem (často; pointovaně), nebo se vyskytují naklíčových místech (auditivní komunikace!) + jejich deriváty, jejich složeniny...
  - **opakování** (slov, obrátů, vazeb, forem /+ variace/)
  - **asonance, slovní hříčky** (např. etymologizace jmen spojená s motivem perikopy; nebo výraz *וְהָיָה הַבְּהֵמָה* /Gn 1,2/ a jeho překlady – „Irrsal und Wirrsal“ /Buber/, „poušť a houšť“ /Hirsch/)
  - **formální stylistické figury** (paralelismus, chiasmus, inkluse, akrostich aj.)
  - **prvky důrazu, zvýraznění a upozornění** (tzv. makrosyntaktické signály; Sch. § 54 – např. *וְהָיָה*, *וְהָיָה*, *וְהָיָה*, *וְהָיָה*)
- d. **sémantickým**
  - **slovní pole** (zejména ve vztahu ke klíčovým a motivovým slovům a v návaznosti na formální jazykové danosti)
- e. **vnější vztahy**
  - **kontext** (místo a funkce v kánonu)
  - **„ohlasy“ a vazby** na texty v TNK a v NZ
    - + **působení v tradici** (dějiny působení, funkce pro teologii či kulturu...)

3. Sekvence

Na základě výsledků rozboru znovu prověříme vymezení perikopy v jejím literárním kontextu, rozčleníme perikopu na dílčí sekvence (např. jednotky vyznačující se jednotou lokalizace, času, aktérů či děje) a formulujeme jejich /dílčí/ téma (určující motivy dílčího sdělení, specifický důraz) a jejich funkci pro textovou /sub/jednotku (perikopu).

Od nejmenších sekvencí takto postupujeme k vyšším jednotkám (perikopám, oddílům, cyklům, knihám, ... kánonu).

Hermeneutickým horizontem takto pojaté exegeze je kánon (תנ"ך).